

FRAMTIDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 2/2001 rd

Berättelsen om regeringens åtgärder under år 2000

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 april 2001 berättelsen om regeringens åtgärder under år 2000 (B 5/2001 rd) till grundlagsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att framtidsutskottet skall lämna utlåtande i ärendet till grundlagsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- direktör Markku Mattila, undervisningsministeriet
- biträdande avdelningschef, regeringsrådet Tuulikki Haikarainen och regeringssekreterare Maritta Hirvi, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Hannu Järvinen, Teknologiska utvecklingscentralen.

BERÄTTELSEN OM REGERINGENS ÅTGÄRDER

Framtidsutskottet ansåg vid sitt sammanträde den 19 december 2000 att statsrådets kansli bör göra en särskild utredning om vad regeringen gjort eller planerar göra med anledning av de 28 uttalandena i framtidsutskottets betänkande FrUB 1/1998 rd. I regeringens berättelse för

2000 ingår svaren på statsrådets kanslis uttryckliga förfrågan den 20 december 2000 till ministerierna om vad de gjort eller ämnar göra med anledning av uttalandena. Statsrådets kansli har dessutom den 27 mars 2001 sänd framtidsutskottet en sammanställning av ministeriernas svar.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Framtidsutskottet sätter värde på att både regeringen i sin åtgärdsberättelse och statsrådets kansli i sin särskilda utredning rapporterar om vad som gjorts med anledning av de uttalanden riksdagen godkänt utifrån framtidsutskottets betänkande. Utskottet understryker att en aktiv in-

teraktion är viktig med tanke på en fruktbar framtidspolitisk dialog mellan riksdagen och regeringen.

Framtidsutskottet har för egen del försökt utveckla och aktivera denna dialog. Utskottets uppgift är — i synnerhet sedan det permanentats — att skapa långsiktiga förutsättningar för en

framtidspolitik i riksdagen, inom förvaltningen och i samhället.

Utskottet har till huvudtema för framtidspolitiken under denna valperiod valt en bedömning av arbetets framtid. Utskottet tog upp vissa med tanke på Finlands framtid centrala frågor i sitt debattunderlag "Tio smärtpunkter i framtidens arbetsliv". Riksdagen förde en aktuell debatt kring temat den 15 mars 2000. Utskottet spann vidare på huvudtemat i debattunderlaget "Arbetets framtid i Finland — riktlinjer för framtidspolitiken", som riksdagen debatterade den 19 april 2001. Åtgärdsförslagen i dokumenten gäller främst utmaningarna inom den finländska familje- och befolkningspolitiken, investeringarna i utbildning och forskning, en översyn av beskattningen samt Finlandspolitiken och en differentierad regionalpolitik.

Utskottet menar att regeringen bör väga in åtgärdsförslagen i sin framtidsredogörelse till riksdagen hösten 2001.

För många riksdagsuttalandens del har regeringens insatser hittills varit tillfredsställande, framgår det av berättelsen. Utskottet vill i det följande dock fästa uppmärksamheten på en del utlåtanden, där regeringen måste effektivisera sina åtgärder. Samtidigt påpekar utskottet att det inom de enskilda förvaltningsgrenarna utförs ett högklassigt arbete kring framtids- och samhällspolitiska frågor, men att genomslagskraften inte blir den önskade på grund av bristande samarbete mellan förvaltningsgrenarna. Regeringen bör se till att hindren för ett tvärsektorielt samarbete undanröjs och nya rutiner införs bland annat inom ramen för den pågående översynen av centralförvaltningen.

Riksdagen har förutsatt att den sociala tryggheten omregleras, arbetspensionslagen ändras och beslut fattas om arbetstiderna för att medge smidigare former att anpassa arbete och fritid till varandra (s. 297—287). Med hänsyn till att befolkningen åldras, de nya åldersklasserna på arbetsmarknaden är små och att en höjning av antalet personer i arbetslivet hör till de viktigaste samhällspolitiska målen är dessa frågor relevanta för landets ekonomi och medborgarnas välfärd. Det blir därför allt viktigare med att förhin-

dra utmattning och komma med insatser för en bättre arbetshälsa, om detta mål skall uppnås. Regeringen bör enligt utskottet snabba upp de planerade åtgärderna och uppmuntra arbetsmarknadens parter till nya fördomsfria lösningar.

Ett av framtidsutskottens mål i debattunderlaget gällande framtidspolitiken riktlinjer var att forsknings- och produktutvecklingspengarnas andel av bnp skulle höjas till minst 4 procent fram till 2010 och statens andel därav till 40 procent. Om universiteten ges större forskningsbidrag och Finlands Akademi mer pengar kan högskolornas grundforskningsresurser fås upp till en nivå som motsvarar nivån för utländska ledande universitet. För att betryggande resurser skall finnas att tillgå för tillämpad forskning och produktutveckling ges Teknologiska utvecklingscentralen mer resurser. Utskottet understryker att dessa åtgärder fortfarande är aktuella.

Riksdagen har förutsatt att regeringen utökar och utvecklar sina åtgärder för en snabbare omvandling av forsknings- och utvecklingsresultat till internationellt framgångsrika produkter (s. 276). Samarbetet mellan finländska finansörer (bl.a. Finlands Akademi, Teknologiska utvecklingscentralen, Sitra, arbetskrafts- och näringscentralerna, Finnvera och Finpro) har förbättrats under de senaste åren såtillvida att det blivit avgjort lättare att få pengar för forskning, utveckling och företagsverksamhet i alla innovationsskeden. I ett internationellt perspektiv anses Finland ligga i täten med sitt innovationssystem. Men experter bedömer att systemet fortfarande är förknippat med en del brister och utmaningar. Det handlar bland annat om att det grundats rätt få teknologiföretag, att de kunskapsintensiva tjänsternas andel av bnp och exporten är låg och att små och medelstora företag varit obenägna att ta i bruk ny teknik inom traditionella produktions- och servicebranscher. Problemet har sin upprinnelse i en inadekvat riskfinansiering för en snabb förädling av mogna uppfinningar eller embryon med framgångspotential för introduktion på världsmarknaden.

Utskottet menar att det finns all anledning att öka den konkurrensutsatta teknologifinansie-

ringen under de närmaste åren för att eliminera bristerna inom innovationssystemet, förutsatt att den marginella nyttan av det extra tillskottet fortfarande är lika stor som nu. Samtidigt understryker utskottet hur viktigt det är att den regionala innovationsverksamheten "väcks till liv" och stimuleras. Utskottet påpekar ytterligare att det krävs nya inslag dels i bedömningen av hur produktiva och effektiva investeringarna i innovationsverksamheten är, dels i rapporteringen och utnyttjandet av bedömningsresultaten.

Riksdagen har förutsatt att regeringen vidtar effektiva åtgärder för att kvalitativt förbättra universitetsutbildningen samt speciellt för att antalet personer som avlagt examen i elektronik och teleteknik skall motsvara efterfrågan inom arbetslivet (s. 223). Enligt erhållen utredning skall alla universitet före utgången av 2001 göra en kvalitativ bedömning av utbildningen. Bedömningen av resultatstyrningen vid universiteten har kommit i gång. Utskottet menar att de allmänt konstaterade bristerna i resultatstyrningssystemet — särskilt när det gäller grundforskning och grundundervisning — bör avhjälpas och bidragen till universiteten på denna punkt ges en hållbarare grund.

Den finska ekonomins tillväxt har under de senaste åren i allt väsentligt berott på framgången i den informations- och kommunikationstekniska branschen. I all synnerhet bristen på kompetent personal har hindrat den att expandera. Undervisningsministeriet genomför åren 1998—2002 ett särskilt IT-program, som är tänkt att 2005 generera 7 000 examina inom branschen (grundexamina och fortbildningsexamina), medan antalet avlagda examina 1998 var cirka 1 500. I vilken mån denna utbildning tillfredsställer efterfrågan på kunnigt folk beror i hög grad också på utbildningens kvalitet. I detta hänseende kan man fråga sig om resurserna per studerande och läsår är rätt dimensionerade. Regeringen bör enligt utskottet åtgärda problemet med

resurser för grundutbildning och grundforskning inom IKT-branschen för att säkra tillgången på personal med hög kompetens.

Riksdagen har förutsatt att Tekes som ett nytt internationellt teknologiprogram organiserar ett användarvänligt program för informationssamhället som gör det möjligt att snabbare utveckla utbildningen kvalitativt i form av samarbete mellan den kulturella innehållsproduktionen och den nya kunskaps- och informationsteknologin och med målet att ta fram internationellt framgångsrika produkter. Utskottet har i sin teknologibedömning "Avauksia tietämyksen hallintaan" diskuterat frågan om kunskapens betydelse och arbetskulturens utveckling ur många aspekter. Ett av åtgärdsförslagen i denna rapport (riksdagens kanslis publikation 1/2001) konkretiserar åtgärderna i uttalandet ovan. Utskottet föreslår att Tekes kunde överväga att starta upp ett teknologiprogram för elektroniskt lärande. Syftet med programmet skulle vara att intensifiera samarbetet inom branschen, förbättra spridningen och nyttiggörandet av resultaten från branschens utvecklingsarbete och flerfaldiga de pågående utvecklingsprojekten inom branschen. Ett annat mål vore att de finländska företagen och den offentliga sektorn gör stora satsningar på att snabba upp produktifieringen av teknologi, metoder och innehåll inom branschen och skaffar oss finländare en framträdande roll på världsmarknaden. Utskottet understryker att de handlar om att stärka den finländska kulturens grundvalar och målmedvetet utveckla det kulturella innehållet med utnyttjande av ny teknik och parallellt med investeringar i teknologi.

Utlåtande

Framtidsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att grundlagsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

FrUU 2/2001 rd — B 5/2001 rd

Helsingfors den 13 juni 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Tiuri /saml
vordf. Kalevi Olin /sd
medl. Jouni Backman /sd
Christina Gestrin /sv
Leea Hiltunen /kd
Susanna Huovinen /sd
Ulla Juurola /sd (delvis)

Jyrki Katainen /saml
Riitta Korhonen /saml (delvis)
Markku Markkula /saml
Rauha-Maria Mertjärvi /gröna
Petri Neittaanmäki /cent
Esko-Juhani Tennilä /vänst
Pekka Vilkuna /cent.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var
utskottsrådet Paavo Löppönen.